

Konkurence tuvplānā

- ▶ Numura tēma – solidāra atbildība par pārkāpumu
- ▶ Īsumā par būtisko:
 - [Konference Vīlnā](#)
 - [Eiro ieviešana](#)
 - [Iecietības programma EK](#)
 - [Konkurentu sadarbība](#)
 - [Tiesas spriedums](#)
- ▶ [Asociācijas jautājums](#)

Mātes sabiedrības atbildība par meitu pārkāpumiem

Naudas sods mazina pārkāpēja pretlikumīgos ieguvumus un attur no līdzīgiem nodarījumiem nākotnē. Tomēr – kad un kāpēc uzņēmumam var nākties uzņemties atbildību un maksāt sodu par pārkāpumu, ko paveicis cits uzņēmums?

Kad 2014. gada vasarā Konkurences padome konstatēja, ka KIA markas automašīnu importētājs Latvijā pārkāpis Konkurences likumu, naudas sods uzņēmumam tika piemērots solidāri ar tā mātes sabiedrību. Latvijas konkurences tiesību vēsturē tas ir trešais lēmums, kad par viena naudas soda nomaksu atbildība tiek noteikta diviem uzņēmumiem, savukārt Eiropas Komisijas un citu dalībvalstu praksē šādu lēmumu ir daudz.

Viens no iemesliem, kāpēc konkurences uzraugi uzsver solidāru atbildību, ir pārkāpumu prevencija. Ja uzņēmumi apzinās, ka tiem jāatbild

par savu meitas sabiedrību pārkāpumiem, tiem ir lielāka motivācija rūpēties, lai meitas sabiedrības Konkurences likumu nepārkāpj. Tādējādi uzņēmumiem ir lielāka motivācija apmācīt gan savus, gan to īpašumā esošo uzņēmumu darbiniekus, kā arī iesaistīties būtisku komercdarbības lēmumu pieņemšanā, pārbaudot, vai tie nav pretrunā ar Konkurences likumu.

Nereti solidārā atbildība nepieciešama arī praktisku iemeslu dēļ – lai nepieļautu, ka uzņēmums izvairās no soda maksāšanas, piemēram, veicot restrukturizāciju.

Kad mātes sabiedrībai jāuzņemas solidāra atbildība

Mātes sabiedrību atbildība par tās īpašumā esošo uzņēmumu pārkāpumiem izriet no Konkurences likuma. Likumā noteiktie aizliegumi vienoties un ļaunprātīgi izmantot dominējošo stāvokli attiecas uz visiem tirgus dalībniekiem. Savukārt viens tirgus dalībnieks konkurences tiesību izpratnē ir arī divas vai vairākas juridiskas sabiedrības, ja kādai no tām ir izšķiroša ietekme pār otru.

Mātes kompānijai ir pienākums uzraudzīt un kontrolēt savu meitas sabiedrību darbību tirgū, tajā skaitā, konkurences tiesību ievērošanu. Līdz ar

to gan Eiropas Savienības, gan Latvijas konkurences tiesībās tiek uzskatīts – ja mātes sabiedrībai pieder 100 % (vai tuvu 100 %) meitas sabiedrības kapitāla daļu, tas ļauj mātes sabiedrībai iecelt meitas sabiedrības valdes locekļus un kontrolēt lēmumu pieņemšanu tajā. Tādējādi mātes sabiedrība īsteno izšķirošu ietekmi pār meitas sabiedrību.

Līdzīgi kā uzņēmumam ir likuma priekšā jāatbild par pārkāpumu, kuru nodarījis atsevišķs darbinieks, pat tad, ja vadība par to neko nav

zinājusi, tā mātes sabiedrībai jāatbild par savā īpašumā esošo uzņēmumu pārkāpumiem, pat tad, ja tā nav nedz iesaistījusies pārkāpumā, nedz ir bijusi par to informēta.

No atbildības nepasargā arī mātes un meitas sabiedrību juridiskā nošķirtība, jo uzņēmumi joprojām var darboties saskaņoti un nekonkurēt, tāpēc var tikt uzskatītas par vienotu ekonomisku vienību – vienu tirgus dalībnieku. Tāpat arī arguments, ka mātes sabiedrība ir tikai holdinga kompānija, kas neveic reālu darbību un kura tikpat kā neiejaucas savu meitas sabiedrību darbībā, nav pietiekams, lai izslēgtu iespēju, ka tā kontrolē meitas sabiedrību rīcību. Tas attiecas arī uz

Kā solidārā atbildība izpaužas praksē

Konkurences padome savā lēmumā naudas sodu piemēro uzņēmumam, kas pārkāpis likumu, solidāri ar tā mātes sabiedrību. Tas savukārt nozīmē, ka gadījumā, ja meitas sabiedrība uzlikto naudas sodu nesamaksā (piemēram, iestājas tās maksātnespēja), Konkurences padome var vērst piedziņu pret mātes sabiedrību. Tomēr praksē uzņēmumi var paši izlemt, kurš tieši sodu

Solidārā atbildība – Latvijas pieredze

Argumenti par labu solidāras atbildības noteikšanai – gan lielāka pārkāpumu prevencija, gan iespēja nodrošināties, ka uzliktais sods patiesi tiks samaksāts – ir būtiski arī Latvijā, tāpēc arī Latvijas Konkurences padome solidāro atbildību ir piemērojusi un piemēros turpmāk.

Pirmais Latvijas Konkurences padomes lēmums, kurā noteikta solidāra atbildība mātes sabiedrībai, tika pieņemts 2011. gadā. Toreiz [par aizliegtu vienošanos tika sodīti divi lauksaimniecības tehnikas tirgotāji](#) – SIA „Terra Serviss” un SIA „Preiss Agro”. Abi uzņēmumi laikā, kamēr Konkurences padome izmeklēja lietu, tika atzīti par maksātnespējīgiem. SIA „Terra Serviss” nebija saistību pārņēmeja, bet SIA „Preiss Agro” naudas sods tika piemērots solidāri ar tās mātes sabiedrību SIA „Preiss”,

gadījumiem, kad holdinga kompānija pati neveic ne komerciālas, ne ražošanas darbības, ne preču izplatīšanu.

Solidārā atbildība var neiestāties tikai gadījumos, ja mātes sabiedrība spēj pierādīt, ka tā kādu objektīvu iemeslu dēļ faktiski meitas sabiedrību nevarēja kontrolēt, lai arī tai pieder meitas sabiedrības kapitāla daļas. Tomēr šeit nepietiek vien ar apgalvojumu, ka meitas sabiedrība savu darbību lielā mērā ir īstenojusi pati un ka tai ir, piemēram, sava atsevišķa valde, jo būtībā katrai sabiedrībai ir valde un tas nepierāda, ka meitas sabiedrību faktiski nevarēja kontrolēt citādi.

nomaksās – konkurences uzraugi neiebildīs, ja soda nomaksai jau sākotnēji tiks izmantoti mātes sabiedrības līdzekļi.

Būtiski, ka solidārā atbildība attiecas vien uz naudas soda nomaksu – ja meitas sabiedrībai pēc smaga Konkurences likuma pārkāpuma uz gadu ir liegta dalība publiskos iepirkumos, uz mātes sabiedrību šis liegums neattiecas.

kam piederēja 100 % tās kapitāla daļu. Šo Konkurences padomes lēmumu vēlāk [apstiprināja arī Administratīvā apgabaltiesa](#).

Vēlāk solidārās atbildības princips tika izmantots arī [energobūvnieku kartela lietā](#) 2013. gadā, kā arī šogad pieņemtajā lēmumā [par aizliegtu vienošanos sodīt KIA automašīnu importētāju](#) Latvijā AS „KIA Auto” solidāri ar tā mātes sabiedrību AS „Tallinna Kaubamaja”. AS „Tallinna Kaubamaja” pastarpināti (caur 100% kapitāla daļu turējumu OÜ „TKM Auto”) pieder AS „KIA Auto”. Solidārā atbildība AS „Tallinna Kaubamaja” tika piemērota tikai par pārkāpuma periodu pēc AS „KIA Auto” iegādes. Proti, sākot ar brīdi, kad tika iegūta izšķirošā ietekme (100 % kapitāla daļu) meitas sabiedrībā.

Īsumā par būtisko

Viļņā noslēgusies ikgadējā Baltijas valstu konkurences konference

Šī gada 9. un 10. septembrī Viļņā notika ikgadējā Baltijas valstu konkurences konference, kuru organizēja Lietuvas Konkurences padome sadarbībā ar Viļņas Universitāti. Sākotnēji tikai triju Baltijas valstu konkurences iestāžu darbinieku sadarbības pasākums 11 gadu laikā ir izaudzis par būtisku reģionālu pasākumu, pulcinot konkurences tiesību ekspertus arī no citām ES dalībvalstīm.

Šī gada konferences pirmā diena bija veltīta informācijas un pieredzes apmaiņai starp Baltijas konkurences uzraugiem. Savukārt otrajā dienā plaša auditorija, tai skaitā juristi, žurnālisti, uzņēmumu un to asociāciju pārstāvji, klausījās starptautiski atzītu lektoru prezentācijas un diskutēja par tādām tēmām kā ekonomiskās analīzes nozīme vertikālo vienošanos izvērtēšanā, konkurences tiesības un tiešsaistes tirdzniecība, kā arī vienas ekonomiskās vienības jēdziens iepirkumu karteļu lietās.

Eiro ienāk Latvijā bez pārkāpumiem

Eiro ieviešanas laikā uzņēmumi nav ļaunprātīgi izmantojuši patērētāju apjukumu, lai nepamanīti vienotos par cenu paaugstināšanu. Šāds ir galvenais secinājums, ko Konkurences padome guvusi, noslēdzot pirmo eiro ieviešanas uzraudzības posmu. Ar ziņojumu par Konkurences padomes paveikto un iegūtajiem secinājumiem [iespējams iepazīties šeit](#).

Vienlaikus Konkurences padome atgādina, ka pastiprināta tirgus uzraudzība pēc eiro ieviešanas turpināsies visa 2014. gada garumā. Tas nozīmē, ja pārkāpumi tomēr ir bijuši, tie joprojām var tikt atklāti. Turklāt ne tikai 2014. gada laikā, bet arī vēlāk. Tāpēc Konkurences padome ir izteikusi aicinājumu izmantot [ieciētības programmu](#) – ja uzņēmums ir bijis iesaistīts aizliegtā vienošanās, tam ir iespēja par to iecietības programmas ietvaros informēt iestādi un saņemt atbrīvojumu no soda. Savukārt gan patērētājiem, gan uzņēmumiem arī pēc eiro ieviešanas perioda Konkurences padomes mājas lapā būs [iespēja anonīmi ziņot](#) par konkurences tiesību pārkāpumiem.

Iecietības programmas ziņojums ļauj EK atklāt apjomīgu tehnoloģiju karteli

Pēc tehnoloģiju uzņēmuma *Renesas* ziņojuma iecietības programmas ietvaros Eiropas Komisija konstatēja [četrus viedkaršu mikroshēmu ražotājus - Infineon, Philips, Samsung un Renesas](#) – karteļa vienošanos. Pārkāpums izpaudās, uzņēmumiem saskaņojot savas atbildes uz pircēju cenu samazināšanas pieprasījumiem, kā arī apmainoties ar citu komercinformāciju. Trim no minētajiem uzņēmumiem ir piemērots naudas sods 138 miljonu eiro apmērā, savukārt *Renesas* kā iecietības programmas dalībnieks no naudas soda tika pilnībā atbrīvots. Mikroshēmas, ko ražo pārkāpumā iesaistītie uzņēmumi, tiek izmantotas mobilo tālrunu SIM kartēs, kā arī banku kartēs, ID kartēs un citur. Papildus ievērojamajam naudas sodam šobrīd no pārkāpuma cietušie var vērsties tiesā, lai no pārkāpējiem prasītu zaudējumu atlīdzību.

Atļauta sadarbība – labs piemērs izaugsmei

Šī gada jūlijā Konkurences padome atļāva trīs vistu olu ražotāju – AS „Balticovo”, ZS „Vētras” un SIA „Straupes Ligzda” – [vienošanās](#), jo tā sekmē brīvas turēšanas apstākļos iegūto vistu olu ražošanas attīstību un izplatību, un attiecīgi arī palielina izvēles iespējas patērētājiem.

Līdzīgas vienošanās, kas, lai arī nedaudz samazina konkurenci starp vienošanās dalībniekiem (piemēram, ļaujot zināt vienam par otra komercdarbību vairāk, nekā tas būtu vēlams), tomēr rada ievērojamu labumu patērētājiem, var tikt atļautas arī citiem uzņēmumiem. Tā kā pašiem tirgus dalībniekiem var būt grūti izvērtēt, vai paredzētās vienošanās radītais labums atsver konkurences mazināšanās radīto kaitējumu, uzņēmumi var lūgt vienošanos izvērtēt Konkurences padomei, kā to šajā piemērā bija darījuši olu ražotāji. Vairāk [par izņēmumiem no vienošanās aizlieguma šeit](#)

Arī tiesa neatzīst pilnsabiedrības, kas kropļo konkurenci

2011. gadā Konkurences padome par aizliegtu vienošanos sodīja piecus būvuzraudzības un projektēšanas pakalpojumu sniedzējus. Uzņēmumi kopīgai komercdarbībai un dalībai iepirkumos bija nodibinājuši pilnsabiedrību „Latroad”, tomēr jau tās dibināšanas līgumā bija paredzējuši daudz plašāku sadarbību, kas izpaudās kā ilgstoša tirgus sadale un informācijas apmaiņa.

Pēc vairāk nekā divus gadus garas tiesvedības šī gada 20. jūnijā Augstākā tiesa pieņēma spriedumu atstāt spēkā Konkurences padomes lēmumu. Tādējādi arī [tiesa ir atzinusi](#), ka uzņēmumi nedrīkst izmantot pilnsabiedrību kā aizsegu tirgus sadalei.

Tomēr ir svarīgi, ka Konkurences padome vērstas vien pret konkurences tiesību pārkāpumiem un neaizliedz pilnsabiedrību izmantošanu. Pilnsabiedrības darbība pati par sevi nav pārkāpums, tas ir viens no veidiem, kas ļauj uzņēmumiem, īpaši maziem un vidējiem, kopīgi piedalīties liela mēroga projektos vai iepirkumos.

Asociācijas jautājums

Vai ar pārkāpumu var apkarot pārkāpumu?

Pēc tam, kad šī gada jūlijā Konkurences padome [sodīja biedrību „Auto Asociācija”](#) par pārkāpumu, kas vērstas pret neatkarīgiem auto servisiem un to klientiem, biedrībā pārmeta iestādei nodokļu nemaksātāju aizstāvēšanu un Valsts ieņēmumu dienesta ēnu ekonomikas apkarošanas pasākumu kavēšanu. Asociācijas apgalvojums liek Konkurences padomei atbildēt uz trim jautājumiem: vai visi neatkarīgie servisi ir nodokļu nemaksātāji, vai Konkurences padome patiesi neatbalsta ēnu ekonomikas apkarošanu un – vai asociācija var izmantot konkurences tiesību pārkāpumu, lai cīnītos pret citu likumu pārkāpējiem savā nozarē.

Visi neatkarīgie – ēnu ekonomikas darboņi?

Īsa atbilde uz šo pirmo jautājumu ir vienkārša – nē. Tirgū darbojas ļoti dažādi uzņēmumi. Viens un tas pats uzņēmums, kas darbojas kā ražotāja autorizētais pārstāvis vienai automašīnu markai, citas markas mašīnas var labot kā neatkarīgais serviss. Tā, piemēram, Konkurences padome [atklāja AS „KIA Auto” pārkāpumu](#), jo

tas atteica garantijas remontu mašīnai, kurai ārpusgarantijas remonts bija veikts servisā, kas specializējies Volvo markas automašīnu apkalpošanā. Turklāt tirgū darbojas ļoti daudz uzņēmumu, kuru tehniskais aprīkojums un meistarū kvalifikācija nodrošina augstas kvalitātes un sarežģītu pakalpojumu sniegšanu, tiem neautorizējoties konkrētas automašīnas markas apkalpošanas sistēmā.

Tādējādi, aizstāvot neatkarīgo servisu tiesības, ko paredz Konkurences likums, Konkurences padome aizstāv uzņēmumus, kas, darbojoties kā neatkarīgie servisi, rada konkurences spiedienu autorizētajiem servisiem. Un šī konkurence ir izdevīga patērētājiem.

Konkurences tiesības un ēnu ekonomika – vai pastāv pretruna?

Atbilde – nē. Godīga un vienlīdzīga konkurence ir iespējama tikai tad, ja visi uzņēmumi spēlē pēc vienādiem noteikumiem. Un Konkurences likums ir tikai viens no tiem, kas šos noteikumu definē. Konkurence tiek kropļota arī tad, ja kāds gūst priekšrocības, jo ietaupa, nemaksājot nodokļus vai neslēdzot līgumus ar darbiniekiem, vai pārkāpjot kādu citu likumu. Tāpēc Konkurences padome atbalsta un nekad neliks šķēršļus nedz Valsts ieņēmumu dienesta cīņai ar ēnu ekonomiku, nedz citu iestāžu darbībām, kas īsteno sev uzticētās funkcijas un pārstāv patērētāju intereses.

Pārkāpums pret pārkāpumu – vai pieļaujami?

Arī trešā atbilde ir nē. Uzņēmumi vai asociācijas, kas pārkāpušas Konkurences likumu, „tirgus sakārtošanu” kā attaisnojumu saviem pārkāpumiem min bieži, gan runājot par ēnu ekonomiku, gan, piemēram, par nekvalitatīvu pakalpojumu sniedzējiem. Tomēr teorētiski cēlajam mērķim nāk līdzī nesarīdzināmi lielāks kaitējums, jo pārkāpums tiek vērstis arī pret godīgajiem konkurentiem. Cieš gan godīgi uzņēmumi, gan patērētāji, savukārt vienīgie ieguvēji ir pārkāpēji, kas var strādāt samazinātas konkurences apstākļos.

Tā, piemēram, Auto Asociācijas pārkāpums bija vērstis pret visiem neatkarīgajiem servisiem – gan tiem, kas maksā nodokļus, gan tiem, kas patiesi pārkāpj likumu un no tiem izvairās.

Kā rīkoties, lai risinātu nozares problēmas

Aizliegta vienošanās nav īstais veids, kā cīnīties ar ēnu ekonomiku, tomēr visbiežāk tieši paši uzņēmumi vislabāk redz nepilnības un pārkāpumus savā nozarē, tāpēc ir svarīgi rīkoties, lai nozari patiesi sakārtotu.

Ja tiek pārkāpti kādi likumi, tad īstais sabiedrotais ir iestāde, kas konkrēto likumu piemēro. Ēnu ekonomiku auto servisu nozarē Valsts ieņēmumu dienests apkaro, sadarbojoties ar pašiem nozares pārstāvjiem, un šajā gadījumā tas ir labs piemērs. Bet, uzņemoties pārkāpēju sodīšanu pašiem, uzņēmēji būtībā īsteno sava veida linča tiesu.

Savukārt, ja nozarē pastāv būtiskas kvalitātes problēmas, kas apdraud patērētājus, nozares uzņēmumiem ir iespēja aicināt valstī izstrādāt īpašu normatīvo regulējumu, kas šīs kvalitātes definē ar likuma spēku. Šeit būtiska loma ir asociācijām, kas var apzināt nozares intereses un nodot tās tālāk likumdevējiem.